

Visby är redo. Medeltidsveckan är Sveriges största historiska festival och pågår i åtta dagar.

3–10 augusti
Medeltidsveckan
i Visby

Tiden som lekplats

Snart dags för Visby marknad– varför är vi så besatta av medeltiden?

MEDELTIDSFEBER Fullskalig korsriddare eller piratälva från spelvärlden? Varmt välkommen oavsett. Av landets 23 medeltidsmarknader står Visby, med 100 000 besökare om året, på tur. Så på med särken och bort från skärmen. Här är medeltiden – fri från löss och digerdöd.

AV MADELEINE JOSTEDT ULRICI
FOTO MIKE FERGUSON/ MEDELTIDSVECKAN, MIDDELALDERCENTRET I DANMARK, PRIVAT

En doft av tjära och grillat kött sveper in i sommarnatten. Mot slottsruinen avtecknar sig silhuetter i böljande klädnader och glada tillrop blandas med spel av mungigor, nyckelharpa och sång. Runt hörnet skramlar några snubbar i rustning, en häst gnägar och några får bräker till när småtallarna skjuter låtsaspilen snett medan de övar mot en halmvägg. För nu är det här verkligheten.

Det kunde varit för sjuhundra år sen men året är

2025. Platsen? Visby, Kungälv, Varberg eller Leksand. Eller någon annan av de totalt 23 orter i Sverige där medeltiden har fått permanent sommarfäste, trots tusen års avstånd från såväl munhygien som mänskliga rättigheter. Historien är klädsamt retuscherad och trevnadsfaktorn hög, menar Simone Duvander, 50,

Simone Duvander.

som är producent och kommunikatör på Medeltidsveckan i Visby, och som själv har besökt eventet årligen i 35 år:

– En vd på ett storföretag kan sitta och snacka med en tunnelbaneförare. Vad de sysslar med kommer överhuvudtaget inte på tal: ”Snygg tunika du har!” eller ”Var har du köpt det bältet?” Det är sådant som spelar roll här.

– Kompromisslös inkludering. Har du försökt, då är du med, instämmer Christian Johansson Ehn, 50, från Järfälla.

Sommarens höjdpunkt

För honom, hustrun Ulrika, 51, och sonen Linus, 7, är sommarveckorna i särk och hosor årets absoluta höjdpunkt. När Christian kom hit för första gången var det tidigt 90-tal. 16 år gammal intog han ”öyn” med sina föräldrar och sin bror, som allesammans enga-

gerat sig i medeltids-communityn sedan dess, inte minst genom den gemensamma kärleken till bågskytte.

Ulrika älskar mänskligheten – genuina, generösa, inbjudande. Med tiden har hon även lockat in sin syster och svåger i gemenskapen. Kläderna har de tillverkat själva – från linnenärb till nätbrynja. Favoriten är ett bälte med väska och krok att hänga saker på – så praktiskt att Ulrika känner sig naken när hon kommer hem.

– Att ta på sig jeans efter en vecka i Visby är fruktansvärt, fyller Christian i. För sonen Linus är sommarens kulmen i stället Söderköpings Gästabud, Sveriges näst största medeltidsevent, där kompisarna Minoo, Vide och Leo möter upp sedan flera år: –Det började med ungar, berättar Christian. Nu är även vi vuxna kompisar!

När var medeltiden?

I Sverige och Skandinavien brukar man räkna mitten av 1000-talet till 1500-talet, närmare bestämt till den lutherska reformationen eller Stockholms blodbad 1520.

Vi ses året runt och deltar i events tillsammans men att ses i Söderköping är speciellt. Och visst finns det vissa som ger järnet fullt ut för att vara så ”HK” – eller historiskt korrekta – som möjligt. Men i sommarens medeltidscommunity finns varken fogde eller modepolis.

–Har du ett rakt tygstycke med ett hål att dra över huvudet duger det bra, säger skräddaren och kostymmästaren Nova Norell, 26, från Göteborg – även hon en trogen besökare på Medeltidsveckan sedan unga år.

Själv sätter Nova ribban högre och bär stolt sin åter-skapade 1360-talskreation, komplett med haklin och huvudduk. Att det skulle finnas något mörkt eller dystert över perioden är en myt som Nova vill slå hål på.

Färgstark tid

–Medeltiden var en otroligt färgstark tid! Man tog fram fantastiska nyanser långt innan pigment började importeras. Orten vau eller färgreseda, till exempel, ger en varm gul färg. Vejde ger nästan indigo och krapproten färgar härligt tegelrött.

Professor Kurt Villads Jensen, 67, på Centrum för medeltidsstudier vid Stockholms Universitet besöker Visby årligen med sina studenter. Även han fascinerar av dagens medeltids- och

Fortsättning på nästa sida ➔

”

Vi experimenterar med roller och regelverk som vi oftast inte har i vårt dagliga liv.

Öl och kolbullar
– så är festen igång.

→ fantasyvurm, som han menar delvis kan härledas till 1980- och 90-talens populärkultur. Storfiler som ”Robin Hood”, ”Braveheart” och senare ”Sagan om Ringen”-trilogin beredde tillsammans med en expanderade spelvärld och lajvscen plats för en ny generation av upplevelser:

Kurt Villads Jensen.

–Tiden har blivit en lekplats. Vi experimenterar med roller och regelverk som vi oftast inte har i vårt dagliga liv. Tidigare har man betraktat historien linjärt: då var då och nu är nu. Idag finns en känsla av samtidighet. Vi har inga problem att leva oss in i medeltiden en vecka om året för att sen återgå till vårt vanliga liv och vara lyckliga med det, menar Villads Jensen.

Familjen Johansson Ehn håller med om att den dimensionella resan är central för upplevelsen.

–Man träder in i en parallell verklighet där man lämnar sitt vanliga liv och får vara någon annan – eller kanske snarare sig själv, förklarar Christian.

Men går man några lager djupare ser Kurt Villads Jensen en rad ideologiska kopplingar:

–Med ökande invandring, ny teknologi och millennieskiftet i antågande blev vi rädda under 1990-talet. Vi tog, oftast omedvetet, inspiration av historien och började kriga för att försvara värderingar – som korsriddarna gjorde på 1100-talet. De slogs i Kristi namn, idag anför man demokrati och mänskliga rättigheter. Likheter är slående.

Livet enklare

Kurt Villads Jensen tror också att medeltidens andlighet och strikta sociala ramverk kan inge en viss trygghet när mycket i vardagen känns godtyckligt:

–Livet var inte lätt på medeltiden, men enklare i sin utformning. Idén om att män är män, kvinnor är kvinnor och Gud är Gud gav ju inte lika stora valmöjligheter som vi ser idag, förklarar han.

Simone Duvander är tydlig med att man inom medeltidscommunityn tror på nyanseering av medeltidens sociala strukturer och att man är noga med att inkludera fler perspektiv:

–Vi jobbar ständigt med vår

värdegrund och verkar utifrån credot ”Tillsammans gör vi världens bästa medeltid”. De flesta är här för att njuta och ha kul, och det ska man få.

Och njuta lär man göra, inte minst på den kulinariska fronten om man ska tro Simone Duvander. Långpeppar, rotfrukter, tidsenliga kryddor och spannmål förekommer i många recept men hennes personliga favorit är en korintpaj med ost och salvia. Christian Johansson Ehn grillar gärna en klassisk kolbulle – även till vardags när längtan till medeltidsveckorna gör sig påmind. ■

Sugen på marknad?

Medeltidsveckan i Visby

grundades 1984 och är den största i sitt slag. Den äger rum 3–10 augusti.

● medeltidsveckan.se

Arboga Medeltid

6–9 augusti,

● arbogamedeltid.se

Söderköpings Gästabud

29–31 augusti

● gastabud.se

Fler marknader hittar du på Medeltidsmarknader i Sverige 2025

● minmarknad.nu

Recept på kolbullar

Smeten räcker till cirka 4 st kolbullar

400 g amerikafäsk, rimmat fläsk eller bacon

6 dl vatten

4 dl vetemjöl

1 tsk salt

Servera med lingonsylt.

1. Blanda smeten dagen innan och håll upp i en PET-flaska för enkel hantering.
2. Elda med lövved för bästa eld. Använd en rejäl gjutjärnspanna med slutande kanter. Låt gärna lågorna slå upp runt pannan.
3. Låt fläsket bryna tills det är knaperstekt och slå sedan på smeten.

Tema i julkalendern

● ”Tidstjuven”, 2025 års julkalender på SVT, handlar om elvaårige Clint som åker på en magisk tidsresa genom historien för att hitta sin försvunne pappa. Medeltidsveckan i Visby är med och säkerställer att bland annat 1300-talets Gotland får liv framför kameran med hjälp av dräkter, marknadsstånd, riddare, hästar och andra djur.